

CZU: 303.6:[654.19:316.473]

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4570246>

INFLUENȚA TELEVIZIUNII ASUPRA PROCESULUI DE PERCEPERE A REALITĂȚII SOCIALE, ÎN PRINCIPAL A VIOLENȚEI, DE CĂTRE DEȚINUȚII MINORI ȘI SOCIETATEA CIVILĂ

*Mariana GRAMA, Ana POPESCU (SOLTAN)**

Universitatea de Stat din Moldova

**Penitenciarul nr.9-Pruncul*

Televiziunea este mediumul cel mai utilizat în majoritatea țărilor lumii, devansând radioul și presa scrisă. Datorită accesibilității lui din multiple puncte de vedere, a cunoscut o puternică și rapidă dezvoltare și răspândire. Televiziunea este un canal eficient datorită tipului de mesaje de care utilizează: mesajele audiovizuale au o forță persuasivă cu totul deosebită, ținând de forța de sugestie a imaginii, culorii și mișcării (implică mai multe tipuri de analizatori, o percepție mai completă și complexă). Ele sunt mai facile din punct de vedere intelectual, fiind ușor de asimilat fără un efort deosebit. Această asimilare facilă este și mai mult sporită de faptul că televiziunea este un mass-medium prin excelență non-selectiv: oamenii au puțin control asupra conținutului programelor TV; de multe ori ei se uită la televizor fără să se întrebe ce fel de imagini li se derulează prin fața ochilor. De asemenea, este un medium non-selectiv și sub raportul timpului: oamenii se uită la televizor între anumite ore când sunt disponibili pentru aceasta, și mai rar pentru a urmări anumite programe conștient selectate.

Studiul dat se axează pe cercetarea influenței canalului mediatic de televiziune asupra procesului de percepere a realității sociale, în principal a violenței, de către deținuții minori și societatea civilă. Problematika este abordată din punctul de vedere al teoriei cultivării.

Pentru testarea și verificarea ipotezelor de bază a fost folosită metoda experimentului de tip invocant, multivariat, în care s-au încorporat două metode cantitative de culegere a datelor: ancheta pe bază de chestionar și metoda psihometrică, reprezentată de un inventar de personalitate.

Lotul experimental a fost format în total din 86 de subiecți, diferențiați în funcție de mai multe criterii: statut socio-juridic (deținuți minori și societatea civilă), statut profesional (fără studii și cu studii) și statut socioeconomic (scăzut și înalt). Cercetarea s-a realizat în perioada 2018-2019.

Cuvinte-cheie: *televiziune, violență, influență, percepție, deținuți minori, societate civilă, chestionar, inventar de personalitate, lot experimental.*

THE INFLUENCE OF TELEVISION ON THE PROCESS OF PERCEPTION OF SOCIAL REALITY, MAINLY OF VIOLENCE BY MINOR DETAINEES AND THE CIVIL SOCIETY

Television is the most widely used medium in most countries of the world, being ahead of radio and written press. Due to its multifarious accessibility, it had a strong and rapid spread and development. Television is an effective channel due to the type of messages it uses: audio-visual messages, in particular, have a special persuasive force related to the suggestive power of image, colour and motion (involving several types of analysers, a more complete and complex perception). It is quite easy to assimilate them, because they don't require much intellectual effort. This light assimilation is further enhanced by the fact that television is a non-selective mass medium par excellence: people have little control over the content of TV programmes; they often watch TV without wondering what kind of images run in front of their eyes). It is also a non-selective medium in terms of time: people watch TV between certain hours when they are available for it, and only seldom they watch certain consciously selected programmes.

This study is focused on the research of the influence of the television media channel on the process of perception of social reality, mainly of violence by minor detainees and civil society. The issue is approached from the point of view of the cultivation theory.

For the testing and verification of the basic hypotheses, the method of invoked multivariate experiment was used, involving two quantitative methods of data collection, the questionnaire-based survey and the psychometric method represented by a personality inventory.

The experimental lot consisted of a total of 86 subjects, differentiated according to several criteria: socio-legal status (minor detainees and civil society), professional status (with/without degree) and socioeconomic status (low and high). The research was performed between 2018 and 2019.

Keywords: *television, violence, influence, perception, minor detainees, civil society, questionnaire, personality inventory, experimental lot.*

Introducere

Scopul acestei cercetări este de a stabili cauzele, circumstanțele, periodicitatea vizionării canalelor media-tice și impactul lor asupra percepției violenței de către deținuții minori și societatea civilă.

Această abordare este necesară în prezent din motivul petrecerii în fața televizoarelor a unui număr mare de ore și a influenței asupra percepției realității de către deținuții minori și societatea civilă, per general.

Cercetarea de față are ca **obiectiv teoretic** evidențierea modului în care canalul mediatic de televiziune influențează asupra procesului de percepere a realității sociale, în principal a violenței, de către deținuții minori și societatea civilă.

Ipotezele de bază ale cercetării, conform concepției teoretice folosite (teoria cultivării), sunt formulate astfel:

1. Se presupune existența unei influențe directe a expunerii la programele televizate asupra gradului de violență perceput de către deținuții minori și societatea civilă la nivelul realității sociale.
2. Se presupune existența unei corelații pozitive între preferința deținuților minorilor și a societății civile pentru programele televizate și gradul de violență perceput.
3. Există o corelație pozitivă semnificativă între dimensiunile de personalitate agresivitate și tendință de dominare și preferința subiecților fără studii pentru programele televizate.

În cadrul acestei cercetări a fost utilizată o metodologie de tip cantitativ.

Metode

Pentru testarea și verificarea ipotezelor a fost folosită metoda experimentului de tip invocat, multivariat, în care s-au încorporat două metode cantitative de culegere a datelor: ancheta pe bază de chestionar și metoda psihometrică, reprezentată de un inventar de personalitate. Deoarece se încearcă surprinderea impactului, influenței unui stimul exterior (mass-media cu programele televizate din cadrul său) ce acționează la nivel de masă, s-a considerat drept cea mai indicată utilizarea acestor metode de tip cantitativ. De asemenea, au fost utilizate metode matematico-statistice pentru prelucrarea și analiza datelor.

Instrumente

Acestea se prezintă după cum urmează: aspecte legate de variabilele cercetării (cum ar fi timpul de expunere la mesaje virtuale, genul de programe televizate urmărite, atitudini față de violență, variabile demografice):

- Chestionar de concepție proprie (**Anexa 1**) ce investighează programele televizate urmărite, atitudini față de violență, variabile demografice. Dimensiunile se împart pe trei coordonate principale: efecte directe (folosirea agresivității și violenței pentru rezolvarea problemelor, dezvoltarea de atitudini și valori favorabile uzului violenței), desensibilizarea (scăderea sensibilității, toleranță mărită față de violență și agresivitate) și Sindromul Lumii Amenințătoare (perceperea lumii ca fiind amenințătoare și periculoasă, implicit evaluarea la cote înalte a gradului de risc al propriei persoane și al propriei categorii sociale);
- Inventarul de personalitate Freiburg (FPI) (**Anexele 2-6**).

Lotul experimental a fost format în total din 86 de subiecți, diferențiați în funcție de mai multe criterii: statut sociojuridic (deținuți minori și societatea civilă), statut profesional (fără studii și cu studii) și statut socioeconomic (scăzut și înalt). Perioada: 2018-2019.

Statutul sociojuridic

Criteriul „statut sociojuridic” s-a dovedit a fi greu de controlat, datorită caracteristicilor intrinseci ale populației investigate. În linii mari, din punctul de vedere al acestui criteriu, eșantionul s-a prezentat astfel:

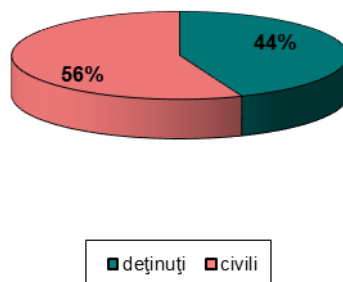

Fig.1. Distribuția lotului experimental în funcție de statutul sociojuridic.

După cum se observă, cele două categorii ale variabilei dețin cote apropiate, civilii fiind prezenți în număr mai mare decât deținuții minori.

Statutul profesional

Pentru o mai facilă prelucrare statistică, criteriul statut profesional a fost redus la două categorii, prima conținând persoanele fără studii, iar cea de-a doua persoanele cu studii. Persoanele fără studii au fost cu puțin mai numeroase decât persoanele cu studii.

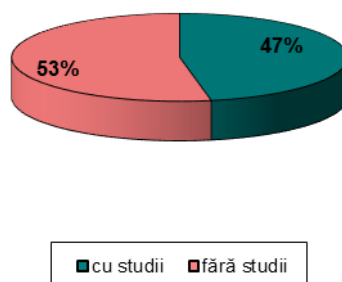

Fig.2. Distribuția lotului experimental în funcție de statutul profesional.

Se pot remarca unele neajunsuri în ceea ce privește distribuția lotului în funcție de criteriile statut sociojuridic și statut profesional. După cum se observă din tabelul de mai jos, cele două categorii de statut profesional sunt puternic inegale sub raportul statutului sociojuridic al subiecților: la nivelul persoanelor fără studii, numărul deținuților minori îl dublează pe cel al civililor (acest aspect se datorează caracteristicilor de statut sociojuridic ale lotului din Izolatoarele de Urmărire Penală, constituit exclusiv din deținuți minori fără studii, în timp ce în Penitenciarul nr.10-Goian numărul deținuților minori cu studii îl depășește cu 3 pe cel al minorilor fără studii), iar la nivel de persoane cu studii, numărul civililor este covârșitor față de numărul deținuților minori (lotul de la Biroul de Probațiune numărând o persoană fără studii, iar cel de la Direcția de Asistență Socială – două).

Tabelul 1

Distribuția lotului experimental în funcție de statutul sociojuridic și statutul profesional

Statut sociojuridic		Statut profesional	
Civili	Deținuți	Fără studii	Cu studii
11	37	35	3

Statutul socioeconomic

Pentru satisfacerea criteriului statut socioeconomic, cu cele două categorii ale sale (scăzut și înalt), au fost testate, ca având un statut socioeconomic înalt, 25 de persoane fără studii din Penitenciarul nr.10-Goian (nou-sosiți) și 20 de persoane cu studii din Biroul de Probațiune, iar pentru statut socioeconomic scăzut – 21 de persoane fără studii din Izolatoarele de Urmărire Penală și 20 de subiecți cu studii din Direcția de Asistență Socială. Alegerea locațiilor de testare în așa fel încât să reflecte corespondența cu statutul socioeconomic a fost făcută în mod intuitiv, empiric. O corelație ulterioară cu veniturile lunare ale familiei subiecților a indicat o puternică concordanță între cele două variabile. Cu scopul de a facilita analiza statistică, drept indicator al statutului socioeconomic se vor folosi cele două clase, scăzut și înalt, și nu veniturile.

Distribuția lotului în funcție de statutul socioeconomic arată că cele două categorii ale variabilei conțin un număr relativ egal de subiecți, superioritatea numerică fiind însă de partea celor cu un statut înalt:

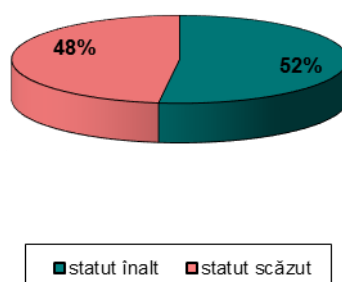

Fig.3. Distribuția lotului experimental în funcție de statutul socio-economic.

Din prisma celor trei criterii de caracterizare considerate simultan, lotul experimental se prezintă în felul următor: se observă astfel că toți civilii fără studii posedă un statut socio-economic înalt, în timp ce majoritatea deținuților minori fără studii sunt caracterizați de un statut scăzut. Cu studii, numărul de civili ce posedă un statut scăzut este aproximativ același ca al civililor ce posedă un statut ridicat, iar populația deținuți minori cu studii este prea redusă în cazul lotului de față pentru a face astfel de aprecieri.

După stabilirea design-ului experimental, alegerea și definitivarea instrumentelor de lucru (chestionarele), acestea au fost aplicate lotului experimental. Administrarea s-a făcut pe fiecare subșantion în parte. Cele două loturi de subiecți după statutul socio-juridic au beneficiat de administrare colectivă în mediul penitenciar aferent, în timp ce forma aleasă pentru cele două loturi de subiecți din organizații a constituit-o autoadministrarea individuală.

Variabilele avute în vedere conform ipotezelor de cercetare au fost următoarele:

a) Variabile independente (V.I.):

– *Expunerea la programe televizate*, cu trei valori distincte: expunerea din fiecare zi în timpul săptămânii, expunerea în timpul zilei de Sâmbătă și expunerea în timpul zilei de Duminică. S-a considerat necesară această diferențiere, datorită particularităților pattern-urilor de vizionare în zilele de week-end, mai ales Sâmbăta, care indică o mai mare medie de vizionare. Prin însumarea acestor valori a rezultat o altă variabilă, folosită în prelucrarea statistică, și anume – *Expunerea săptămânală la programele televizate*. Pe baza acestei valori se operează o împărțire a subiecților în trei subșantioane, aproximativ echilibrate sub raportul numărului de subiecți: categoria expunere scăzută (sub 6 ore pe săptămână), expunere medie (între 7 și 11 ore pe săptămână) și categoria expunere ridicată (peste 12 ore pe săptămână).

– *Tipul de program TV preferat*. Subiecților li s-a solicitat să ierarhizeze opt tipuri de programe în ordinea preferinței și frecvenței de urmărire: știri și informații, programe culturale, programe cu caracter politic, documentare, muzică, sport, divertisment (concursuri etc.) și filme.

– *Genul de film preferat*. Dacă opțiunea „filme” a fost aleasă pe unul dintre primele patru locuri, subiecții au ierarhizat, de asemenea în ordinea preferințelor, și următoarele categorii de filme: dramă; romantic; comedie, parodie; acțiune (aventură, polițist, thriller); telenovelă; biografic; istoric.

b) Variabile dependente (V.D.):

– *Violența percepută*. Această variabilă constituie scorurile subiecților la un chestionar ce investighează măsura în care subiectul resimte și manifestă cele trei efecte principale ale violenței virtuale, și anume – creșterea agresivității și dezvoltarea atitudinilor și valorilor favorabile folosirii ei pentru rezolvarea problemelor, desensibilizarea și perceperea lumii reale ca fiind la fel de amenințătoare și periculoasă pe cât este ea prezentată de către internet (Sindromul Lumii Amenințătoare).

– *Scalele Inventarului de Personalitate Freiburg (FPI)*. Se încearcă stabilirea unor corespondențe între profilul de personalitate al subiecților și navigare.

c) Variabile demografice:

– *Statutul socio-juridic, statutul profesional, statutul socio-economic al subiecților, veniturile lunare ale familiei*.

Integrându-se în contextul psihologiei infracționale și a delincvenței juvenile prin aceea că se concentrează asupra unui tip complex de interacțiune umană, comunicarea de masă, asupra fenomenelor psihice specifice

ce se dezvoltă în acest context relațional, precum și asupra legilor ce le guvernează formarea, manifestarea și dinamica, cercetarea de față, fără a avea pretenția de a lămuri pe deplin această deosebit de complexă și controversată problemă, încercă să aducă o rază de lumină în ceea ce privește aportul mass-media, în speță al televiziunii, la structurarea „realului”, a universului nostru consensual, a realității sociale și impactul violenței asupra structurării personalității infracționale. Nefiind posibilă abordarea întregii complexități a construirii realității sociale într-o lucrare, studiul se va axa cu deosebire pe reliefa influenței televiziunii asupra percepției sociale a violenței. Problematika va fi abordată din punctul de vedere al teoriei cultivării, una dintre cele mai recente perspective teoretice asupra influenței mass-media, și va evalua impactul mesajelor televizate la nivelul a două categorii de statut sociojuridic: deținuți minori și civili.

Rezultate și discuții

Dovezi empirice foarte grăitoare arată că în ultimii ani a avut loc, și continuă cu o intensitate crescândă, exacerbarea violenței, agresivității în societate. Acesta este un ecou fidel al unui fenomen similar ce se desfășoară la nivel global, pe întreg mapamondul. Căutându-se o soluție, nu de puține ori a fost pronunțat numele mass-mediei ca fiind unul dintre principalii agenți responsabili pentru starea de fapt. Stabilirea gradului și naturii contribuției mijloacelor de comunicare în masă în acest îngrijorător flagel al lumii contemporane poate oferi unele modalități și instrumente de intervenție foarte prețioase, în sensul ameliorării situației prezente.

Oriunde există televiziune, în special acolo unde televiziunea oferă o cantitate apreciabilă de programe importate, există de obicei și îngrijorare publică în legătură cu efectele violenței asupra infracționalității minorilor. Principala teamă este că violența din conținutul programelor televizate va duce la creșterea violenței în societate, că acei care vizionează multă violență vor imita ceea ce văd, vor deveni mai agresivi și vor recurge la violență pentru a-și rezolva problemele. De asemenea, există îngrijorarea pentru apariția fenomenului de desensibilizare, exprimat prin aceea că vizionarea masivă a violenței ficțional îi face pe telespectatori să se obișnuiască și să devină indiferenți la adevăratele ei orori.

La ora actuală, opinia generală, atât a specialiștilor, cât și a observatorilor naivi, este că televiziunea se constituie în mijlocul de comunicare în masă cu cel mai puternic și masiv impact. Acesta este rezultatul caracteristicilor speciale ale acestui medium.

Pentru adulți vizionarea constituie un important factor în intensificarea stării de nervozitate și agitație mentală, în slăbirea capacității de concentrare, în scăderea memoriei, în apariția stării de pasivitate și a plictisului, a depresiilor, a anxietății și tulburărilor de personalitate, iar într-un final duce la creșterea infracționalității. Astfel, este recomandat ca în loc să-și petreacă timpul liber în fața micului ecran, agravându-și starea, ei trebuie să caute destinderea prin ieșirea în natură, prin activități practice, prin lectură sau prin comunicarea cu cei apropiați.

În ultimele decenii televiziunea a devenit, mai pregnant ca niciodată, una dintre cele mai importante surse de informații despre realitate, deținând un rol central în procesul de formare a reprezentărilor despre lume, semnificațiilor, atitudinilor, opiniilor, valorilor și normelor, într-un cuvânt – în procesul de construire a realității sociale. Televiziunea a reușit în zilele noastre să pătrundă în fiecare colț al spațiului public și personal, în moduri care vor defini această perioadă unică drept Era Televiziunii. La ora actuală, pentru prima dată în istoria umanității, responsabilitatea cea mai mare pentru procesul formativ de socializare a trecut din sarcina părinților, a bisericii și a școlii în sarcina televiziunii. Într-adevăr, televiziunea este „mediul” simbolic în care omul de azi se naște, își trăiește viața și apoi moare.

Însă, televiziunea nu are aceeași influență, semnificație, nu răspunde aceluiași nevoi și nu este receptată la fel de-a lungul vieții omului. În funcție de vârsta individului, influența ei este modulată corespunzător, comparând comparații, modificări și analize.

Influența televiziunii în raport cu categoriile de vârstă este dependentă în mod principal de particularitățile bio-psiho-sociale caracteristice respectivei etape de dezvoltare individuală. Își pun aici amprenta gradul de dezvoltare a aparatului psihic, în principal a proceselor superioare (gândire, memorie, imaginație), gradul de achiziție și utilizare eficientă a limbajului, gradul de stabilitate și maturitate afectivă și multe alte variabile de natură socială și culturală ținând de un context mai larg: de experiența socializării, de influența specifică a grupului, de contextul sociocultural al vizionării ș.a.m.d.

Televiziunea în prezent este percepută ca un „membru al familiei”, care modelează subtil conștiința și comportamentul tuturor. Cei mai vulnerabili, însă, sunt copiii.

Din pacate, tot mai mulți părinți își lasă copiii ore întregi în fața televizorului, pentru a-i liniști sau pentru a scăpa de grija lor, fără să conștientizeze efectele negative. Rezultatul? Majoritatea copiilor – chiar și cei mai mici de trei ani – devin dependenți de televizor, iar în prezent putem vorbi de o generație întreagă de copii crescuți cu televizorul drept baby-sitter. Abandonat în fața televizorului, copilul tinde să interpreteze totul fără să dispună de capacități de analiză și corelaționare. Lăsat singur, copilul își construiește un sistem de valori confecționat din elementele cu putere de impact mare, necorelate între ele și insuficient explicate.

Imaginația copiilor nu este stimulată, creierul lor primind modele gata construite, pe care urmează să le aplice de fiecare dată când se află în fața unei situații sau persoane asemănătoare.

Biroul Național de Statistică a realizat în perioada iunie 2011-mai 2012¹ (este cea mai actuală cercetare prezentată de site-ul oficial) cercetarea statistică „Utilizarea Timpului în Republica Moldova” cu suportul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), al Entității Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) și al Guvernului Suediei în cadrul proiectului ONU „Consolidarea Sistemului Statistic Național”.

Această sinteză oferă date mai detaliate asupra modului de utilizare a timpului de către locuitorii Republicii Moldova: tipurile de activități realizate (**cu ce se ocupă, ce fac?**), durata timpului alocat acestor activități (**cât timp?**), la fel și contextul în care acestea sunt realizate (**unde? cu cine? în ce scopuri?**).

În sinteză sunt prezentate tabele cu indicatorii de bază care descriu timpul petrecut de locuitorii Moldovei pe parcursul zilei, dezagregați pe activități și principalele caracteristici demo-socio-economice ale persoanelor cu vârsta de 10 ani și peste.

Sunt prezentate date dezagregate pe circa 100 de activități. Fiecare activitate este caracterizată prin doi indicatori: **rata de participare** la activitate și **durata medie de participare** la activitate. La compartimentul **Mass-media** („Privit TV, DVD, video”) cifra, în funcție de categoria de vârstă, oscilează în jurul a 80 de procente din timp.

În acest sens, cercetarea noastră vine să ilustreze anumite momente caracteristice zilei de azi.

Datele colectate în urma cercetării au fost într-o primă fază cotate conform specificului fiecărui instrument utilizat, după care au fost analizate cu ajutorul programului de statistică SPSS for Windows, varianta 8.0.

Astfel, din analiza datelor obținute reiese că media de vizionare săptămânală este de aproximativ 10 ore pe săptămână, lotul fiind însă destul de neomogen în această privință (abatere standard de 5,30). În zilele de week-end, mai ales Sâmbăta, se înregistrează în medie valori mai înalte de vizionare (3,87 ore) în raport cu restul zilelor săptămânii (2,66 ore), iar acest pattern se prezintă de asemenea ca fiind mai omogen în cadrul lotului. În plus, există corelații pozitive foarte puternice ($r = 8,15$, $r = 8,20$ la un nivel de încredere de 99%) între pattern-ul de vizionare din timpul săptămânii și cel de Sâmbăta și Duminica, evidențiind faptul că subiecții care se uită mult la televizor în timpul săptămânii o fac și în week-end.

Pe baza acestor valori, eșantionul a fost divizat în trei subgrupe de vizionare (*a se vedea* Fig.4), aproximativ egale sub raportul numărului de subiecți: vizionare scăzută (sub 6 ore pe săptămână), medie (între 7 și 11 ore pe săptămână) și ridicată (peste 12 ore pe săptămână).

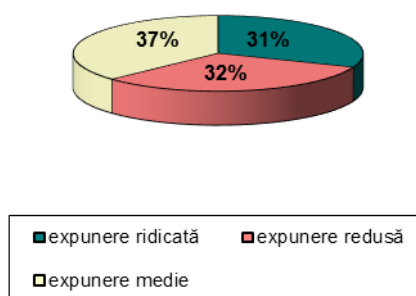

Fig.4. Structura lotului experimental în funcție de expunerea televizată săptămânală.

¹statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=350&id=4161

În funcție de cele trei criterii demografice care circumscriu lotul experimental (statut sociojuridic, statut profesional, statut socioeconomic), expunerea televizată, cu cele trei categorii ale sale, se prezintă în felul următor:

Tabelul 2

Expunerea săptămânală în funcție de statutul sociojuridic

Statut sociojuridic	Expunere săptămânală (%)		
	Expunere redusă	Expunere medie	Expunere ridicată
Civili	39,6	33,3	27,1
Deținuți	23,7	39,5	36,8

Tabelul 3

Expunerea săptămânală în funcție de statutul profesional

Statut profesional	Expunere săptămânală (%)		
	Expunere redusă	Expunere medie	Expunere ridicată
Cu studii	26,1	32,6	41,3
Fără studii	40,0	40,0	20,0

Tabelul 4

Expunerea săptămânală în funcție de statutul socioeconomic

Statut socioeconomic	Expunere săptămânală (%)		
	Expunere redusă	Expunere medie	Expunere ridicată
Statut scăzut	26,8	39,0	34,1
Statut înalt	37,8	33,3	28,9

Se observă că marii consumatori de televiziune sunt în principal deținuții minori, subiecții fără studii (de două ori mai mult decât cei cu studii) și, de asemenea, subiecții cu statut socioeconomic scăzut.

Referitor la genul de programe preferat, subiecții au ierarhizat tipurile de programe (*a se vedea* Tab.5) în funcție de preferința pentru ele și de frecvența cu care le urmăresc (acești doi indicatori au fost cuprinși într-un singur criteriu).

Tabelul 5

Măsuri ce caracterizează preferința pentru programe televizate la nivelul lotului experimental

Indicatori	Știri și informații	Programe culturale	Programe politice	Documentare	Muzică	Sport	Divertisment	Filme
Valid	86	86	86	86	86	86	86	84
Non-răspuns	0	0	0	0	0	0	0	2
Media aritmetică	4,44	5,51	6,91	4,24	3,36	4,42	4,21	2,60
Mediana	5,00	6,00	8,00	4,00	3,00	4,00	4,00	2,00
Mod	5	7	8	6	1	8	4	1
Deviație standard	1,74	1,99	1,53	2,33	2,06	2,52	1,91	1,64

La nivelul întregului lot experimental, în urma calculării mediilor aritmetice, dar ținându-se cont de modul fiecărui tip de programe (cel mai frecvent rang acordat) și de frecvența subiecților care au acordat același rang, ordinea preferințelor a fost următoarea: pe primul loc au fost alese filmele, apoi, în ordine, muzică, divertisment, documentare, sport, știri și informații, programe culturale și ultima categorie – programe politice. Este de notat interesul foarte scăzut și neimplicarea subiecților din aceste grupe de statut profesional în chestiuni politice, civice. Această orientare este generalizată la nivelul populației fără studii din întreg lotul experimental. Se remarcă, de asemenea, orientarea subiecților fără studii către conținuturile de divertisment ale televiziunii, confirmând ideea că la ora actuală funcția acestui medium de a asigura divertismentul capătă tot mai multă importanță în fața altor funcții ale sale. Totuși, această orientare este motivată și de caracteristicile și interesele specifice statutului profesional.

Dacă introducem o diferențiere în funcție de statutul sociojuridic al subiecților, cu referire la genul de programe preferat, se evidențiază ierarhii oarecum diferite: civilii își exprimă preferințele, în ordine, pentru filme, muzică, documentare, știri și informații, divertisment, programe culturale, sport, programe politice, dovedind un registru de interese caracteristic (Fig.5).

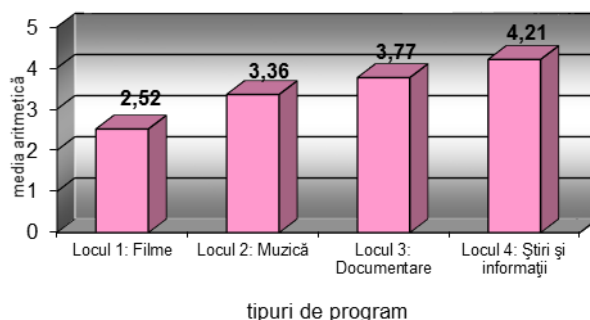

Fig.5. Primele patru opțiuni ale civililor privind programele televizate.

În schimb, deținuții minorii preferă, în ordine, filme, sport, muzică, divertisment, știri și informații, documentare, programe culturale, programe politice (Fig.6).

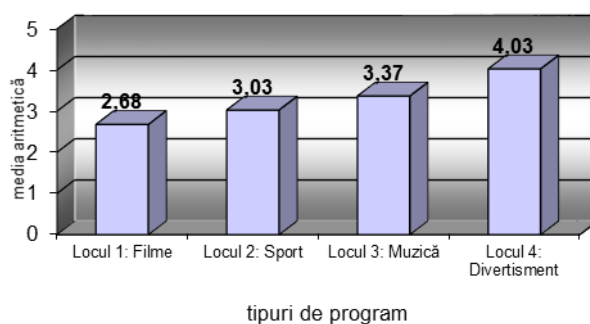

Fig.6. Primele patru opțiuni ale deținuților minorii privind programele televizate.

Alegerea filmelor pe prima poziție a întrunit un grad înalt de omogenitate în cadrul lotului (abatere standard de 1,64). Mai mult, se observă că 76% din totalul subiecților le-au plasat pe primele trei locuri în topul preferințelor, iar 89% – pe primele patru.

Tabelul 6

Rangurile acordate de subiecți tipului de program „filme”

Nr. de ord.	Frecvența	Procent	Procent valid	Procent cumulată
Valid				
1.	27	31,4	32,1	32,1
2.	19	22,1	22,6	54,8
3.	18	20,9	21,4	76,2
4.	11	12,8	13,1	89,3
5.	4	4,7	4,8	94,0
6.	2	2,3	2,4	96,4
7.	1	1,2	1,2	97,6
8.	2	2,3	2,4	100
Total	84	97,7	100,0	
Non-răspuns 0	2	2,3		
Total	86	100,0		

Filmele sunt sursa principală de informații pentru construirea reprezentărilor, judecăților, modelelor despre realitatea socială datorită gradului foarte înalt de realism, de autenticitate.

Este de menționat că în cazul categoriilor sport și documentare opțiunile au fost foarte eterogene, indicând faptul că există în cadrul lotului subgrupuri semnificative sub raportul numărului de subiecți care au plasat aceste categorii de programe pe locuri foarte diferite. Mai exact, în cazul sportului, deținuții minori au plasat opțiunea pe unul dintre primele locuri, spre deosebire de civili, iar în cazul documentarelor diferențe semnificative s-au înregistrat în funcție de statutul sociojuridic (civili le preferă mai mult), de statutul socioeconomic (cei cu statut mai înalt au optat pentru ele), de statutul profesional (subiecții cu studii mai mult decât cei fără studii).

Dintre tipurile de filme pe care subiecții au fost solicitați să le ierarhizeze, ținându-se cont în prelucrarea datelor de media aritmetică, modul și frecvența opțiunii (*a se vedea* Tab.7), pe primul loc s-au situat comedii, această alegere beneficiind de un consens general destul de ridicat în cadrul lotului (abatere standard de 1,45). Locurile următoare au fost ocupate, în ordinea preferințelor, de filmele de acțiune (aventură, polițist, thriller) – alegere înalt eterogenă în cadrul lotului (abaterea standard cea mai înaltă, de 1,85) –, romantic, dramă, istoric, biografic și telenovelă. Cele mai eterogene ierarhizări, în afară de cea a filmelor de acțiune, au fost provocate de către filmele istorice și biografice. Preferința pentru ele fiind determinată de factori motivaționali pronunțat individuali; nu se poate stabili clar profilul celor care le preferă, datele fiind oarecum contradictorii.

Tabelul 7

Măsuri ce caracterizează preferința pentru filme la nivelul lotului experimental

Indicatori	Dramă	Romantic	Comedie	Acțiune	Telenovelă	Biografic	Istoric
Valid	76	76	76	76	76	76	76
Non-răspuns	10	10	10	10	10	10	10
Media aritmetică	3,43	3,28	2,58	2,58	6,05	5,2	4,62
Mod	2	3	1	1	7	6	4
Deviație standard	1,52	1,61	1,45	1,45	1,35	1,64	1,72
Minimum	1	1	1	1	2	1	1
Maximum	7	7	6	6	7	7	7

În ceea ce privește comedii, ele plac mai mult și sunt urmărite mai frecvent de către deținuții minori, de subiecții fără studii și de subiecții cu un statut socioeconomic ridicat. Filmele de acțiune prezintă o structură a publicului asemănătoare, fiind preferate de deținuții minori, mai mult de către subiecții fără studii decât de cei cu studii și de către cei cu un statut socioeconomic scăzut.

Introducând în analiză criteriul statutul sociojuridic al subiecților, se evidențiază ierarhii diferite în ceea ce privește preferința față de genurile de filme. Conformându-se intereselor statuate în descrierea societății civile, precum și celor specifice statutului profesional, civili preferă în principal filmele romantice, urmate de comedii și drame (Fig.7).

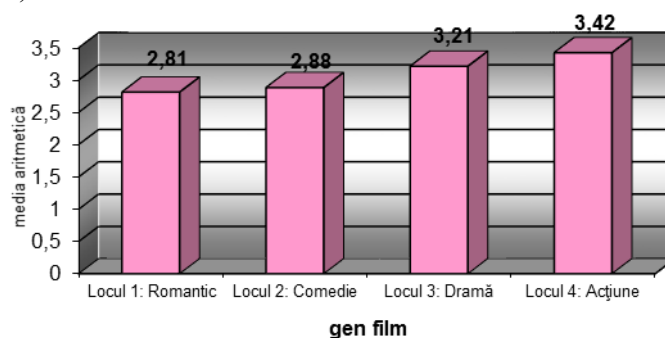

Fig.7. Primele patru opțiuni ale civililor privind genul de film preferat.

Deținuții minori, în schimb, aleg pe prima poziție filmele de acțiune, iar apoi comedii, dramele și filmele romantice (Fig.8).

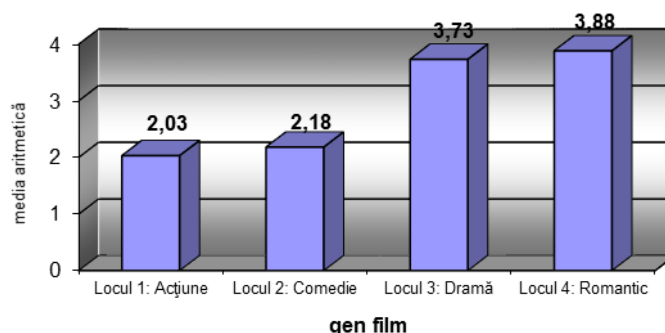

Fig.8. Primele patru opțiuni ale deținuților minori privind genul de film preferat.

Din această analiză se poate observa că televiziunea joacă un rol foarte important în viața de zi cu zi a deținuților minori și a civililor ce compun lotul experimental, atât sub raportul timpului pe care îl ocupă, cât și sub cel al tipului de informații pe care le oferă. Deși toate grupurile și clasele sociale utilizează acest medium, structurile de vizionare nu sunt monolitice sau invariante, ci diverse, comportând diferențe în funcție de mulți factori.

Spre deosebire de rezultatele obținute de studiile similare efectuate pe populații străine, din studiul de față reiese că cei mai fervenți telespectatori sunt subiecții fără studii. Însă, în asertivitate cu studiile mai sus menționate, se evidențiază utilizarea mai ridicată a televiziunii de către clasele cu un statut socioeconomic scăzut. Explicația pentru acest din urmă rezultat, deosebit de constant în multe cercetări, ar fi că televiziunea însăși se poate caracteriza ca fiind „de clasă inferioară”, „de statut scăzut”. Această evaluare peiorativă la adresa televiziunii sugerează că ar promova prin conținuturile sale o formă de subcultură, în general valori și modele caracteristice unui nivel educațional și socioeconomic mai redus. Acest lucru poate fi în anumite circumstanțe adevărat, însă considerăm că aceste afirmații generalizează nepermis de mult.

La nivelul întregului lot experimental (*a se vedea* Tab.8), subiecții percep realitatea ca prezentând un grad mediu de violență (media aritmetică 5,2, unde distribuția scorurilor se întinde între 0 și 12), ceea ce semnifică faptul că participanții la acest studiu nu întotdeauna recurg la violență pentru a-și rezolva conflictele, dar uneori percep lumea din jurul lor ca fiind amenințătoare și periculoasă într-o măsură moderată și au dezvoltat într-un grad mediu atitudini și valori favorabile violenței în societate. Totuși, dată fiind valoarea destul de mare a deviației standard (2,29), se poate spune că lotul este destul de eterogen în ceea ce privește gradul de violență percepută.

Tabelul 8

Caracterizarea variabilei „violența percepută” la nivelul întregului lot experimental

	Violența percepută
Valid	86
Non-răspuns	0
Media aritmetică	5,16
Mediana	5,00
Mod	3 ^a
Deviație standard	2,29
Minimum	0
Maximum	11

De asemenea, distribuția acestei variabile în cadrul eșantionului (Fig.9) evidențiază aglomerarea subiecților în zona cu scoruri medii și mici, indicând perceperea unui grad scăzut spre mediu de violență în lumea din jurul lor. Distribuția aproximează destul de exact curba normală caracteristică pentru indicii statistici obținuți.

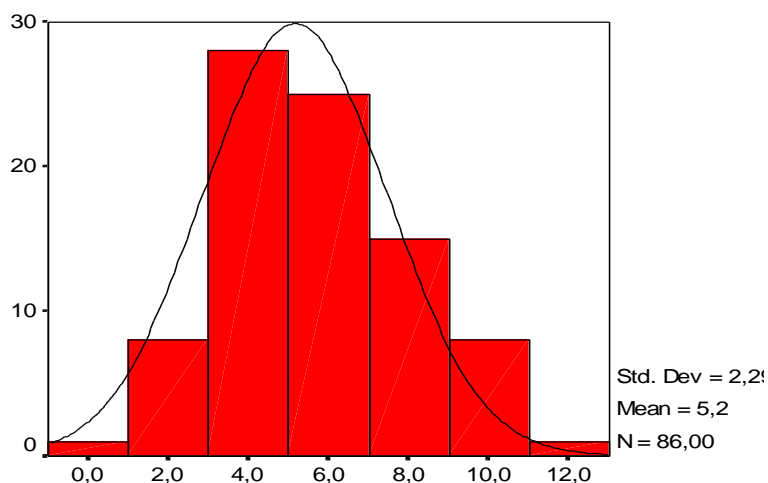

Fig.9. Distribuția variabilei „violența percepută” în cadrul lotului experimental.

Introducând criteriul sociojuridic al subiecților, prin comparația mediilor aritmetice, se poate observa că deținuții minorii percep un grad ușor mai înalt de violență în societate, sunt mai înclinați spre a recurge la ea și dețin atitudini și valori mai favorabile față de această problematică (a se vedea Fig.4.6). Aceste rezultate sunt concordante cu trăsăturile deținutului tradițional.

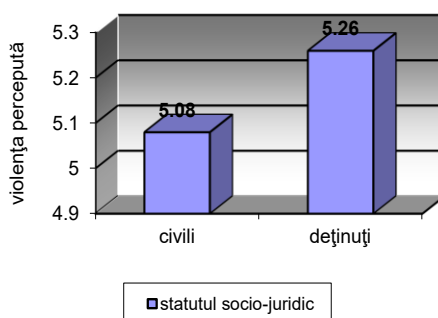

Fig.10. Diferențe în funcție de statutul sociojuridic la nivelul variabilei „violența percepută”.

În ceea ce privește categoria de statut profesional în care se încadrează participanții la studiu, și acest criteriu introduce unele diferențe (a se vedea Fig.11). Subiecții fără studii, mai mult decât cei cu studii, percep realitatea ca prezentând un grad înalt de violență, sunt mai temători și au atitudini favorabile agresivității. Acest rezultat era oarecum de așteptat, întrucât denotă o mai mare nesiguranță de sine a subiecților fără studii, o imagine de sine încă insuficient formată, încredere în forțele proprii încă deficitară, care găsește în violență o formă de compensare. Aceste percepții sunt mai omogene în cadrul subșantionului de subiecți fără studii, în timp ce cei cu studii percep mai eterogen violența în societate.

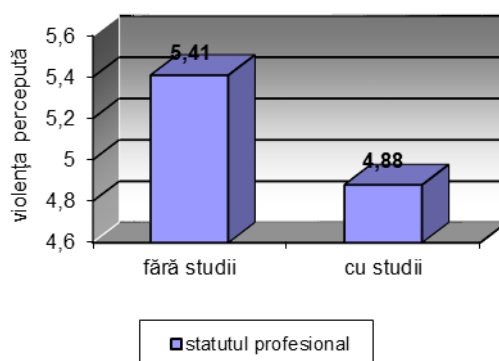

Fig.11. Diferențe în funcție de statutul profesional la nivelul variabilei „violența percepută”.

În funcție de un ultim criteriu de caracterizare a lotului experimental, anume – statutul socioeconomic, se configurează de asemenea un rezultat așteptat (*a se vedea* Fig.12). Subiecții cu un statut socioeconomic scăzut percep realitatea socială ca fiind mai violentă decât gradul acesteia perceput de cei cu statut socioeconomic înalt. O explicație este că, într-adevăr, în cadrul mediilor sociale cu statut socioeconomic scăzut violența și agresivitatea constituie soluții des uzitate de rezolvare a problemelor, sunt mult mai frecvent prezente. O altă explicație ține cont de faptul că statutul socioeconomic corelează puternic cu nivelul de educație al subiectului ($r=0.594$), fiind cunoscut că subiecții cu un nivel mai înalt de educație, pe de o parte, își controlează mai puternic aceste comportamente instinctuale, iar, pe de altă parte, își investesc energia în activități de învățare, sublimându-și pulsunile și recurgând primordial la alte modalități de exprimare și de rezolvare a problemelor decât agresivitatea.

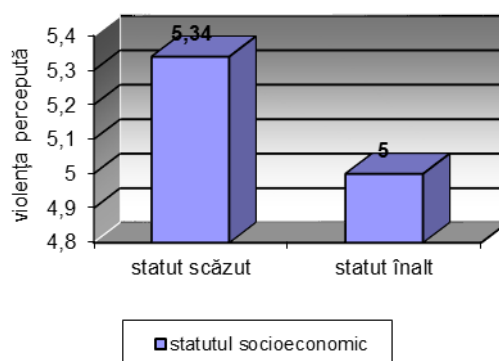

Fig.12. Diferențe în funcție de statutul socio-economic la nivelul variabilei „violența percepută”.

Se observă, deci, că subiecții fără studii, care percep cel mai înalt grad de violență în societate, care recurg la violență pentru a-și soluționa diferendele și care dețin atitudini și valori favorabile agresivității și violenței, sunt în principal deținuții minori, fără studii și aparținând unui mediu cu statut socio-economic scăzut. Descrierea acestui subgrup coincide perfect cu cea a subgrupului ce prezintă expunere ridicată la programele televizate, ceea ce arată că, cel puțin la nivel descriptiv, există o relație între expunerea televizată și nivelul de violență perceput.

În concluzie, perceperea realității ca fiind violentă, recurgerea la violență în viața de zi cu zi, desensibilizarea față de violență și efectele ei se manifestă preponderent în cadrul populației deținuți minori fără studii cu un statut socio-economic scăzut din cadrul lotului. Nivelul de violență perceput se asociază cu expunerea la televiziune în general și corelează semnificativ cu preferința pentru filme. De asemenea, se opune preferinței pentru programe culturale și filme romantice. Aceste rezultate susțin și justifică confirmarea primei ipoteze a cercetării și confirmarea celei de-a doua.

Aplicarea testului de semnificație t-student pentru stabilirea relației dintre categoria de statut profesional și scorurile obținute la FPI a scos la iveală rezultate semnificative statistic în cazul a patru factori de personalitate: agresivitate, depresie, tendință de dominare și labilitate emoțională. Astfel, s-a confirmat statistic asumția că subiecții fără studii sunt mai labili emoțional decât cei cu studii (nivel de încredere de 98%) și mai depresivi (nivel de încredere de 95%) acest aspect rezultând din personalitatea și imaginea de sine în formare a subiecților fără studii, care îi face nesiguri pe sine și le provoacă stări afective confuze și oscilante. De asemenea, interiorizarea și asumarea normelor sociale, identificarea și stabilirea propriului loc în cadrul ierarhiei de roluri și statute în societate sunt tot atâtea cerințe noi cărora cei fără studii trebuie să le facă față, ceea ce nu reușesc de fiecare dată, de unde labilitatea emoțională și depresia. Același motiv este și baza explicației pentru celelalte două rezultate statistic semnificative la niveluri de încredere înalte, și anume – că prezintă niveluri de agresivitate mai înalte decât subiecții cu studii (nivel de încredere de 98%) și că manifestă o tendință de dominare mai pregnantă decât subiecții cu studii (nivel de încredere de 99%). Agresivitatea și tendința de dominare apar ca reverberații ale conflictului interior al subiecților fără studii, ca modalități de compensare pentru posibilitățile altfel reduse de impunere a propriei persoane și ca modalități de protest și de atragere a atenției.

Și corelațiile dimensiunilor de personalitate cu **filmele de acțiune** sunt îngrijorătoare. Analiza statistică a scos la iveală corelații medii și puternic semnificative cu tendința de dominare ($r=0,350$, nivel de încredere 99%), cu agresivitatea ($r=0,296$, nivel de încredere 99%) și caracterul deschis ($r=0,240$, nivel de încredere 95%). Subiecții fără studii care preferă filmele de acțiune altor genuri de filme tind să fie mai agresivi, mai dominanți în relații și, de asemenea, mai orientați către exterior.

Aceste rezultate confirmă pe deplin cea **de-a treia ipoteză a cercetării**, care stipula existența unei corelații pozitive semnificative între factorii de personalitate agresivitate și tendință de dominare și preferința subiecților fără studii pentru filmele de acțiune.

Reliefarea influenței programelor televizate asupra percepției realității sociale de către indivizi este un deziderat dificil de atins, în principal din cauza complexității ireductibile a fenomenului, care generează dificultăți considerabile și în structurarea aparatului metodologic necesar studiului. Totuși, fără a avea pretenția de a fi făcut-o într-un mod exhaustiv, cercetarea de față a încercat să exploreze aceste relații complexe.

În viziunea teoreticienilor cultivării, violența simbolică din programele de televiziune este o „demonstrație de forță”. Ea transmite reguli existente în societate despre putere și vulnerabilitate, moduri de a rezolva probleme, relații umane, forțe de ordine și consecințe ale acțiunilor. Ea presupune un scenariu complex în legătură cu distribuția puterii în societate: cine scapă nepedepsit, cu ce anume și împotriva cui. Multe dintre aceste lecții pot fi interpretate diferit de către spectatori diferiți (cu toate că este dificil să considerăm copiii ca „interpretând” ceea ce văd la televizor; ei preiau necritic aceste mesaje), dar la un nivel mai fundamental și general orice expunere susținută la violență dramatică poate cultiva unor audiențe largi concepții similare privitoare la putere și vulnerabilitate, în cazul în care aceste mesaje sunt înalt repetitive (difuzate zilnic), stereotipizate și persuasive.

Părerea noastră este că orice idolatrizare sau demonizare a rolului programelor televizate în societatea contemporană este greșită. Mesajele transmise prin programele televizate și interpretarea acestora sunt supradeterminate cultural și reprezintă simbolic structura de valori ale societății.

Concluzii

Tehnologia televizată în general (se demonstrează în tot mai multe studii) trebuie folosită cu mult discernământ și pe o durată de timp cât mai scurtă. Altfel, în prima fază aceasta poate diminua performanțele intelectuale și memoria, poate conduce la insucces profesional și, într-un stadiu avansat, la depresii sau la alte tulburări mentale importante.

Tabloul simptomatologic al deținuților minori care au acumulat prea multe ore în fața televizorului nu este tocmai bun: slăbirea capacității de a asculta, incapacitatea de a-și menține atenția, de a înțelege și de a-și aminti un material prezentat oral; abilitate scăzută de a reflecta într-o formă coerentă, în vorbire și scris, a faptelor și a ideilor; proliferarea ticurilor verbale, a cuvintelor de umplutură care nu spun nimic, dificultate de a înțelege fraze lungi; dificultate de a trece de la limbajul colocvial la forma scrisă.

Astfel, prima ipoteză, conform căreia se anticipa existența unei influențe directe a expunerii la programele televizate asupra gradului de violență perceput de către deținuții minori și societatea civilă la nivelul realității sociale, a fost confirmată. Deci, expunerea crescută la programele televizate va duce la creșterea violenței în societate, fiindcă acei care vizionează multă violență vor imita ceea ce văd, vor deveni mai agresivi și vor recurge la violență pentru a-și rezolva problemele, vor percepe realitatea socială ca fiind violentă.

Ce-a de-a doua ipoteză, surprinzând tocmai această corelație pozitivă între preferința deținuților minori și a societății civile pentru programele televizate și gradul de violență perceput, este astfel confirmată.

Cea de-a treia ipoteză, ce anticipă existența unei corelații pozitive semnificative între dimensiunile de personalitate agresivitate și tendință de dominare și preferința subiecților fără studii pentru programele televizate, este de asemenea confirmată de datele studiului.

Apreciem că confirmarea primei ipoteze, o supoziție clasică a teoriei cultivării, a cărei replicare s-a încercat prin lucrarea de față, are drept cauză principală nivelul totuși ridicat de violență al conținutului programelor televizate, unde violența virtuală a atins cote de-a dreptul alarmante în majoritatea programelor. Trăind permanent sentimentul unei agresivități potențiale, oamenii nu doar că devin mai stresați, mai irascibili, dar se și pregătesc să răspundă cu violență, în legitimă apărare, la un eventual atac. Prin aceasta, comportamentul violent se însinuează în imaginația individului care se îndreptățește să-l folosească pentru a preîntâmpina riscul. Indivizii, într-o măsură tot mai mare, percep această violență ca pe o componentă legitimă și implicită a instituțiilor sociale. Iar dacă lumea în care trăim este una violentă, violența devine mijloc și necesitate. Apare o desensibilizare a oamenilor în fața violenței, a durerii și suferinței, violența devine, tot mai mult, un mijloc dezirabil pentru rezolvarea problemelor și impunerea intereselor, pentru dobândirea plăcerii sau a confortului dorit. Deținuții minori devin tot mai impulsivi, mai puțin capabili să-și controleze impulsurile violente. De la joacă până la obsesie, comportamentul violent devine o constantă a comportamentului generațiilor crescute cu televizorul.

Comportamentul răzvrătit și tiranic, atitudinea ironică și limbajul imepertinent promovate pe programele televizate formează niște deținuți minori egoiști și individualiști, incapabili să se socializeze normal. Iar mesajul televizat multiplică dorințele, generează stări de frustrare și, ca urmare, se constituie într-un factor de stres extrem de nociv pentru dezvoltarea personalității deținuților minori și a societății civile.

De asemenea, credem că o cercetare mai profundă și exhaustivă a temei va trebui să cuprindă un număr mai mare de subiecți, aparținând mai multor categorii de vârstă, investigarea percepției sociale urmând a fi efectuată asupra unui număr mai mare de domenii de (cum ar fi sex-rolurile, munca, educația), aplicarea mai multor instrumente care să ofere prin însumarea rezultatelor o imagine mai completă a fenomenului.

Anexa 1

Chestionar privind influența televiziunii

Mai jos sunt listate câteva propoziții ce investighează probleme de ordin general din existența dvs. și, de asemenea, opiniile dvs. față de diverse aspecte. Cu precizarea că toate răspunsurile sunt confidențiale, vă rugăm să răspundeți cât mai sincer la aceste întrebări.

- Cât timp petreceți în mod obișnuit în fiecare zi la televizor?
 - în timpul săptămâniiore
 - Sâmbătaore
 - Duminicaore
- Ierarhizați următoarele opt genuri de programe în ordinea preferințelor (cele care vă plac și pe care le urmăriți cel mai frecvent):
 - știri și informații
 - programe culturale
 - programe cu caracter politic
 - documentare
 - muzică
 - sport
 - divertisment (concursuri etc.)
 - filme

2.1. Dacă opțiunea „filme” se găsește pe unul dintre primele patru locuri, ierarhizați în ordinea preferințelor următoarele categorii de filme:

- dramă
- romantic
- comedie, parodie
- aventură, acțiune, polițist, thriller
- telenovelă
- biografic
- istoric

Dacă nu, treceți la următoarea întrebare.

- Precizați nivelul de educație pe care doriți să-l atingeți:
 - liceu terminat
 - facultate terminată
 - studii postuniversitare
 - doctorat
- Ce credeți că este mai important în realizarea aspirațiilor dvs. personale? Ierarhizați în ordinea importanței:
 - nivelul de educație
 - statutul financiar al familiei
 - relațiile personale sau ale familiei
 - altele. Specificați.....
- Ce slujbă credeți că veți obține după statutul profesional?
 -
- Dacă ați putea alege, ce slujbă ați dori să aveți?
 -
- Vedeți în oraș un grup de persoane care se bat între ele. Considerați că este un lucru:
 - perfect acceptabil
 - acceptabil
 - puțin acceptabil
 - deloc acceptabil

- Într-un mijloc de transport în comun, un necunoscut vă agresează verbal. În ce măsură considerați că sunteți îndreptățit/ă să-i ripostați violent (verbal sau fizic)?
 - întotdeauna
 - aproape întotdeauna
 - aproape niciodată
 - niciodată
- În ce măsură creșterea gradului de violență în societate este un lucru firesc?
 - mare
 - destul de mare
 - destul de mică
 - mică
- În ce măsură vă temeți să ieșiți singur/ă din casă și să mergeți undeva pe jos după ce se lasă întunericul?
 - (foarte) mare
 - destul de mare
 - destul de mică
 - (foarte) mică / deloc
- Precizați nivelul educațional al părinților:
 - școală generală sau mai puțin
 - școală profesională sau de ucenici terminată
 - liceu terminat
 - școală postliceală terminată
 - facultate terminată
 - studii postuniversitare

Mama:

Tatăl:.....

- Precizați statutul ocupațional al părinților:
 - funcție de conducere (director de firmă, de departament)
 - personal cu pregătire superioară (economist, doctor, inginer, profesor, contabil-șef, administrator etc.)
 - personal cu pregătire medie (maistru, tehnician etc.)
 - funcționari cu pregătire medie
 - personal executiv calificat (muncitori calificați etc.)
 - personal executiv necalificat (muncitori necalificați)
 - șomer

Mama:

Tatăl:.....

- Încadrați veniturile lunare ale familiei dvs. în următoarea scală:
 - sub 4000 mii de lei
 - între 4000 și 10000 mii de lei
 - peste 10000 mii de lei

Statutul profesional:

Statutul sociojuridic: deținut minor
civil**Vă mulțumim!**

Anexa 2

FOAIE DE VALORIFICARE – FPI

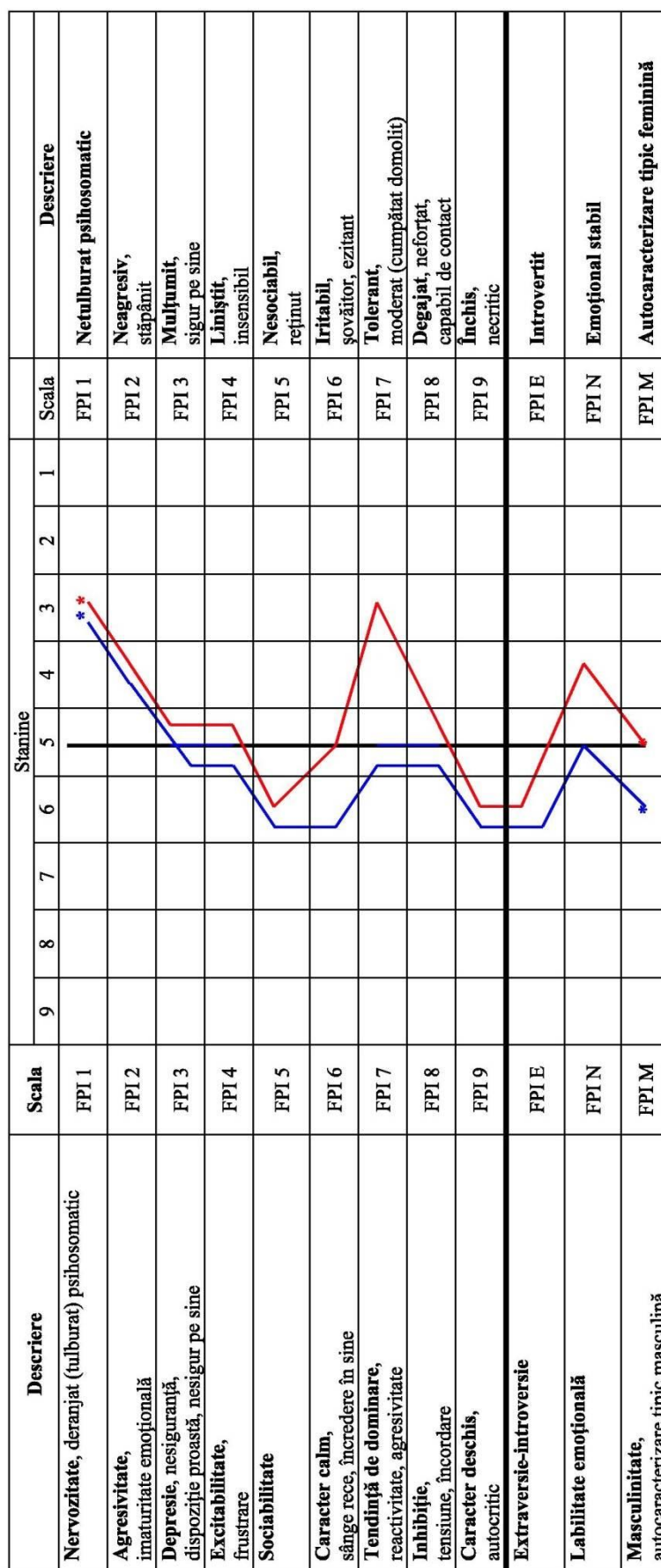
Tendința generală a profilurilor individuale la nivelul întregului lot experimental

Descriere	Scala	Stamine									Descriere			
		9	8	7	6	5	4	3	2	1				
Nervozitate, deranjat (tulburat) psihosomatic	FPI 1											FPI 1	Netulburat psihosomatic	
Agresivitate, imaturitate emoțională	FPI 2												FPI 2	Neagresiv, stăpânit
Depresie, nesiguranță, dispoziție proastă, nesigur pe sine	FPI 3												FPI 3	Mulfumit, sigur pe sine
Excitabilitate, frustrare	FPI 4												FPI 4	Liniștit, insensibil
Sociabilitate	FPI 5												FPI 5	Nesociabil, reținut
Caracter calm, sânge rece, încredere în sine	FPI 6												FPI 6	Iritabil, șovăitor, ezitant
Tendință de dominare, reactivitate, agresivitate	FPI 7												FPI 7	Tolerant, moderat (cumpătat domolit)
Inhibiție, tensiune, încordare	FPI 8												FPI 8	Degajat, neforțat, capabil de contact
Caracter deschis, autocritic	FPI 9												FPI 9	Închis, necritic
Extraversie-introversie	FPI E												FPI E	Introversit
Labilitate emoțională	FPI N												FPI N	Emoțional stabil
Masculinitate, autocaracterizare tipic masculină	FPI M												FPI M	Autocaracterizare tipic feminină

Anexa 3

FOAIE DE VALORIFICARE – FPI

Tendința generală a profilurilor individuale în funcție de statutul sociojuridic

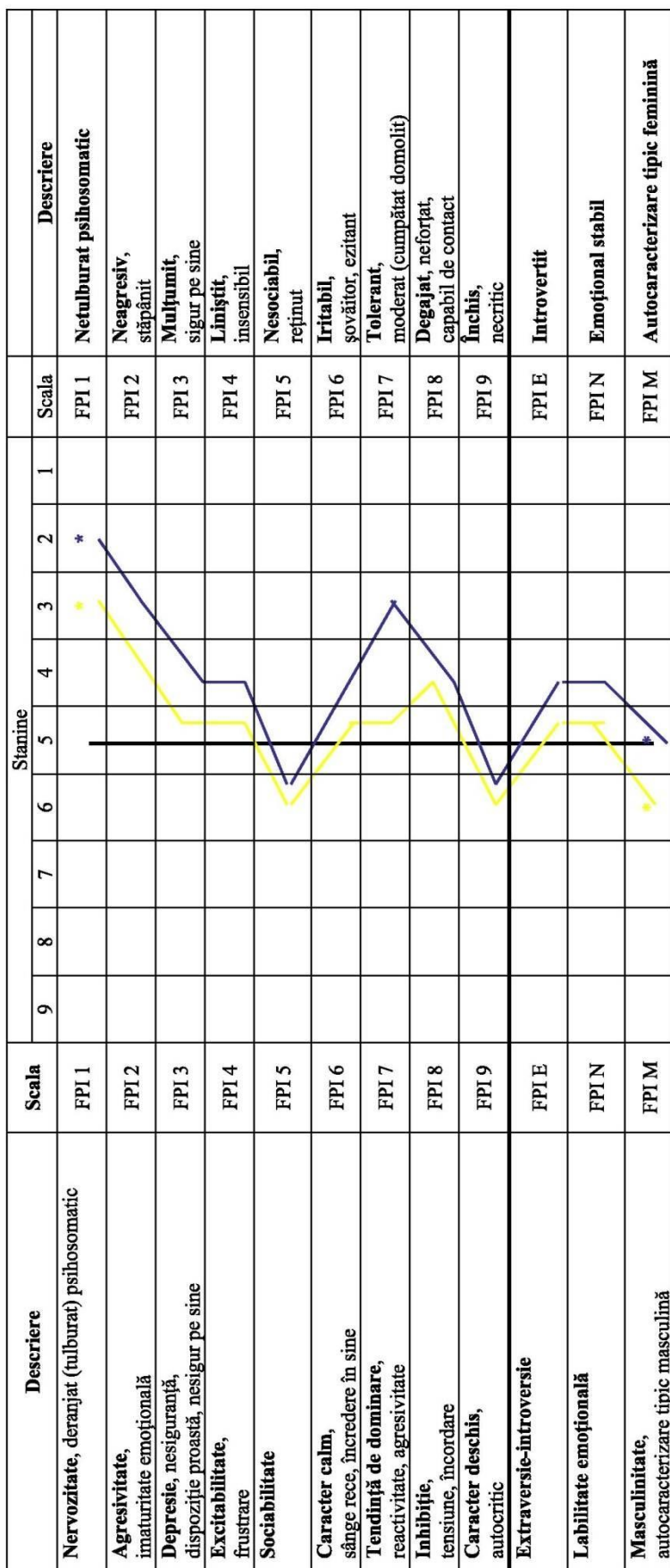
Legendă:

Deținuți minori
— Civiți

Anexa 4

FOAIE DE VALORIFICARE - FPI

Tendința generală a profilurilor individuale în funcție de statutul profesional

Legendă

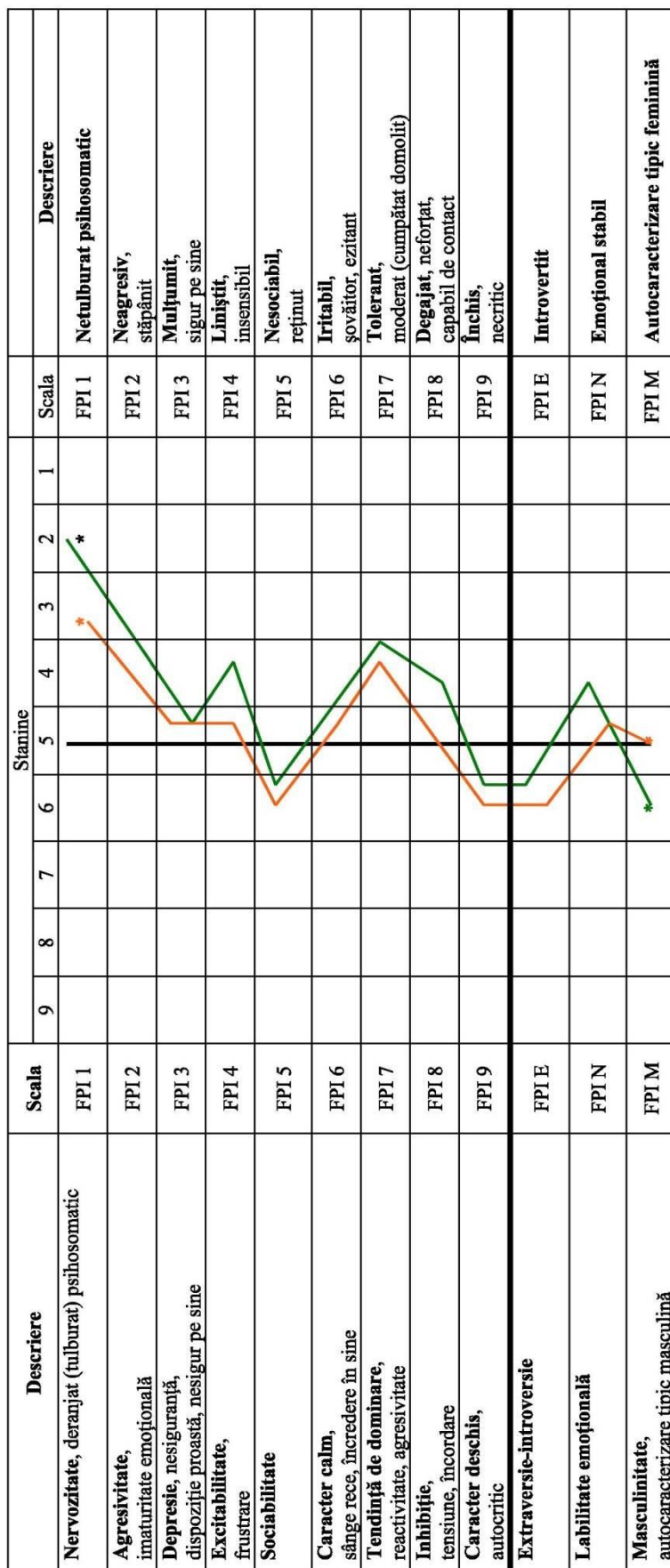
— Fără studii

— Cu studii

Anexa 5

FOAIE DE VALORIFICARE - FPI

Tendința generală a profilurilor individuale în funcție de statutul socioeconomic

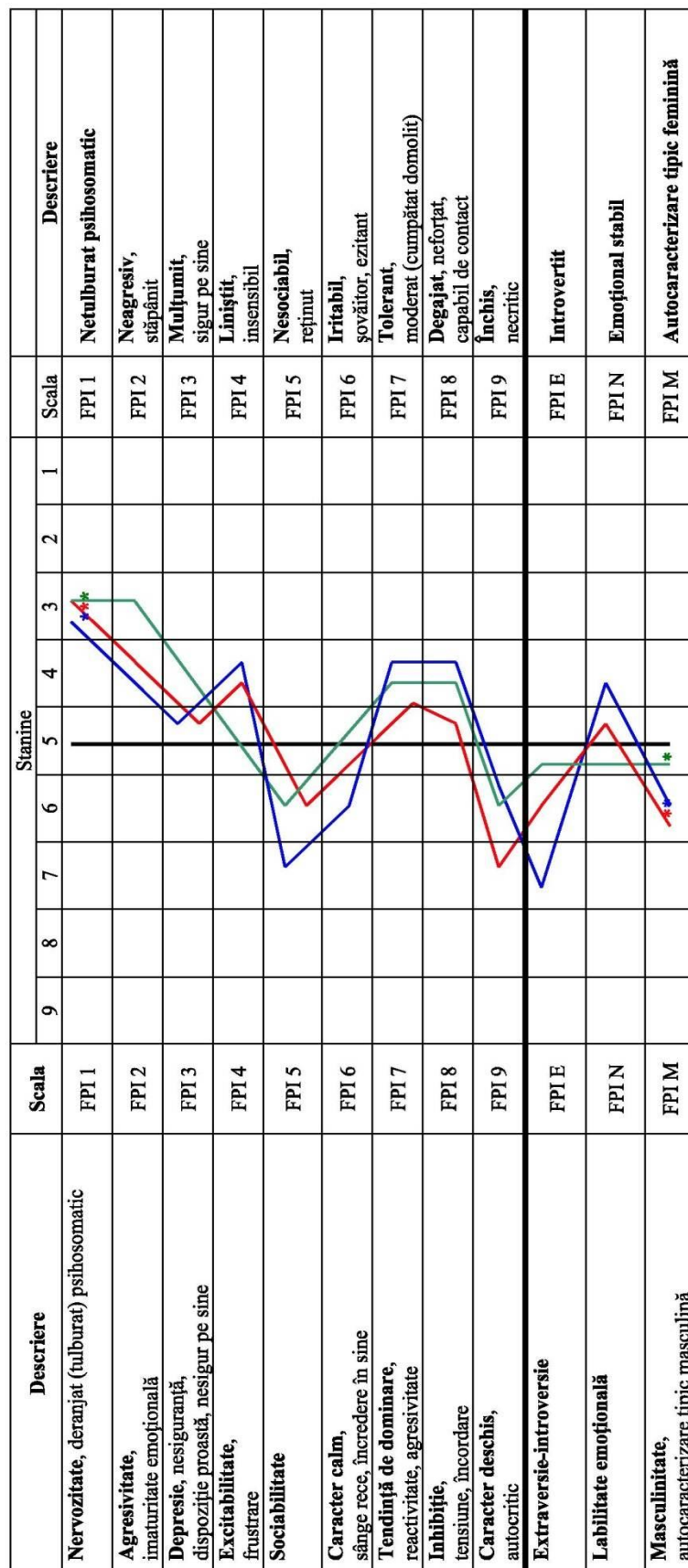

Legendă
 Statut scăzut
 Statut înalt

Anexa 6

FOAIE DE VALORIFICARE - FPI

Tendința generală a profilurilor individuale în funcție de nivelul de expunere televizată săptămânală

Legendă

- Expunere redusă (sub 6 ore/săptămână)
- Expunere medie (7-11 ore/săptămână)
- Expunere ridicată (peste 12 ore/săptămână)

Referințe:

1. CRISTEA, D. *Tratat de psihologie socială*. București: Trei, 2015. ISBN 978-606-719-296-4
2. Sinteza cercetării „Utilizarea timpului în Republica Moldova” Chișinău. 2013 // statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=350&id=4161
3. DRAGOMIRESCU, V. *Psihosociologia comportamentului deviant*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.
4. NECULAU, A. *Manual de psihologie socială*. Iași: Polirom, 2004. ISBN: 973-681-759-8

Date despre autori:

Mariana GRAMA, doctor în drept, conferențiar universitar, Facultatea de Drept, Univesitatea de Stat din Moldova.

E-mail: marianagrama@mail.ru

ORCID: 0000-0002-2633-5381

Ana POPESCU (SOLTAN), licențiată în psihologie și științe ale educației, licențiată în psihopedagogie specială, licențiată în drept, master în management informațional; specialist superior la Penitenciarul nr.9-Pruncul.

E-mail: ankuta35@yahoo.com

Prezentat la 02.09.2020